

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра прикладної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної
роботи
“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни
Психодіагностика

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 05 – соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 психологія

Освітньо-професійна програма: психологія

Вид дисципліни: нормативна

Факультет **психології**

2020/2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету психології
«____» _____ 2020 року, протокол № ____

2

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

д.психол.н., доц., проф. каф. прикладної психології Луценко Олена Львівна

Програму схвалено на засіданні кафедри прикладної психології

Протокол від «____» _____ 2020 року, № _____

Завідувач кафедри _____ І.В. Кряж

Програму погоджено методичною комісією факультету психології

Протокол від «____» _____ 2020 року, № _____

Голова методичної комісії _____ Ю.А. Гімаєва

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Психодіагностика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 психологія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є оволодіння студентами принципами, шляхами та прийомами розпізнавання, оцінки й вимірювання індивідуально-психологічних особливостей особистості.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

1) засвоєння способів обстеження за допомогою психологічних тестів та інтерпретації результатів; 2) навчання вмінню самостійно розробляти психодіагностичні методики та тести; 3) оволодіння прийомами психометричної перевірки і аналізу тестів, їх модифікації, корекції, адаптації, стандартизації; 4) інтеграція здобутих на інших психологічних дисциплінах знань студентів, зокрема, у галузях експериментальної психології, психології особистості, вікової та медичної психології, психофізіології, математичних методів психології.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
5-й	5-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	10 год.
Лабораторні заняття	
- год.	- год.
Самостійна робота	
72 год.	104 год.
Індивідуальні завдання	
- год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальні принципи і методи психодіагностики.

Тема 1. Предмет психодіагностики. Історія психодіагностики.

Предмет психодіагностики. Загальна та прикладна психодіагностика. Психодіагностичні ситуації. Психодіагностичний метод. Психометричні принципи психодіагностики. Історія закордонної психодіагностики. Історія вітчизняної психодіагностики.

Тема 2. Сучасні проблеми і завдання психодіагностики. Етичні принципи.

Проблеми та завдання психодіагностики на сучасному етапі розвитку. Етичні принципи та приклади неетичного використання психодіагностичних інструментів.

Тема 3. Класифікація тестів.

Поняття психологічного тесту. Індивідуальні та групові тести. Гомогенні та гетерогенні тести. Усні та письмові, вербальні та невербальні тести. Тести бланкові, предметні, апаратурні, комп'ютерні. Об'єктивні, суб'єктивні та проєктивні тести. Тести інтелекту і особистості.

Тема 4. Шкалювання. Репрезентативність. Теоретичний конструкт. Способи конструювання тестів. Похибка вимірювання. Адаптивне тестування.

10 етапів конструювання ефективного тесту – від розробки теоретичної концепції до складання інструкції щодо використання готового тесту. Види шкал. Номінативна, порядкова, інтервальна шкали та шкала відносин. Формування теоретичної концепції майбутнього тесту. Істинний показник. Репрезентативність заданого тесту. Репрезентативність вибірки піддослідних. Правила формулювання завдань тесту. Критеріально-ключовий та факторно-аналітичний способи конструювання тесту. Шкали Раша. Адаптивне тестування.

Тема 5. Аналіз завдань тесту. Валідність тесту. Надійність тесту.

Загальні правила розробки завдань тесту. Основні типи тестових завдань. Аналіз однорідності. Аналіз дискримінативності / важкості. Аналіз завдань по валідності. Обсяг тесту. Розподіл показників (відхилення від нормальності). Аналіз дисперсії. Кросс-валідізація. Необхідні кроки, якщо тест сформулювати не вдалось. Надійність по внутрішній погодженості. Надійність еквівалентних (паралельних форм). Надійність частин тесту (розподіл навпіл). Ретестова надійність. Джерела незадовільної надійності. Очевидна валідність. Змістовна валідність. Конструктна валідність. Критеріальна валідність.

Тема 6. Дискримінативність. Стандартизація. Адаптація тестів.

Поняття дискримінативності тесту та тестових завдань. Дельта Фергюсона. Виключні випадки дискримінативності у тестах досягнень. Норми тесту (процентілі, z-показники, перетворені z-показники). Стандартизація процедури тестування, обробки та інтерпретації результатів. Поняття адаптації. Етапи адаптації.

Розділ 3. Спеціальні питання психодіагностики.Тема 7. Ідеографічні та номотетичні підходи до діагностики особистості. Психодіагностичне звітування.

Іпсативне, нормативне та критеріально-орієнтоване оцінювання. Ідеографічні методи. Стиль висновку. Відповідність потребам і підготовці замовників. Анотація, опис, додаток.

Тема 8. Застосування факторного аналізу у ПД.

Застосування факторного аналізу щодо перевірки факторної структури тесту, перевірки факторно-дисперсійної надійності, конструювання тесту. Моделі факторного аналізу.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі			
		л	п	лаб	інд	ср			л	п	лаб

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	413
Розділ 1. Загальні принципи і методи психодіагностики												
Тема 1. Предмет психодіагностики. Історія психодіагностики.	11	2	4			9	14	1	1			12
Тема 2. Сучасні проблеми і завдання психодіагностики. Етичні принципи.	11	2	4			9	14	1	1			12
Тема 3. Класифікація тестів.	11	2	4			9	14	1	1			12
Разом за розділом 1	33	6	12			27	42	3	3			36
Розділ 2. Етапи конструювання тестів												
Тема 4. Шкалювання. Репрезентативність. Теоретичний конструкт. Способи конструювання тестів. Похибка вимірювання. Адаптивне тестування.	11	2	4			9	14	1	1			12
Тема 5. Аналіз завдань тесту. Валідність тесту. Надійність тесту.	11	2	4			9	14	1	1			12
Тема 6. Дискримінативність. Стандартизація. Адаптація тестів.	11	2	4			9	14	1	1			12
Разом за розділом 2	33	6	12			27	42	3	3			36
Розділ 3. Спеціальні питання психодіагностики												
Тема 7. Ідеографічні та номотетичні підходи. Психодіагностичне звітування.	12	2	4			9	18	-	2			16
Тема 8. Застосування факторного аналізу.	12	2	4			9	18	-	2			16
Разом за розділом 3	24	4	8			18	36	0	4			32
Усього годин	120	16	32			72	120	6	10			104

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин, д/в	Кількість годин, з/в
1	Діагностика психологічної автобіографії ідеографічними засобами.	2	
2	Перевірка змістовної валідності тесту. Створення паралельної форми тесту.	2	2
3	Перевірка критеріальної валідності тесту.	2	2
4	Перевірка конструктної валідності тесту.	2	2
5	Конструювання тесту особистості (особистісного опитувальника).	2	2
6	Конструювання тесту креативності.	2	
7	Конструювання тесту інтелекту.	2	2
8	Конструювання тесту спеціальних здібностей.	2	
9	Адаптація тесту.	2	
10	Складання психодіагностичного звіту.	2	
11	Інтерпретація психологічного значення факторів, отриманих в результаті факторного аналізу.	2	
12	Аналіз трудності завдань тесту.	2	
13	Діагностика психологічної автобіографії номотетичними засобами.	2	
14	Аналіз тестових профілів. Іпсативне оцінювання психологічних якостей.	2	
15	Конструювання ситуаційного тесту особистості.	2	
16	Конструювання тестів психічних станів і настроїв.	2	
	Разом	32	10

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Форми самостійної роботи	Кількість годин, д/в	Кількість годин, з/в	Форма контролю
1	Підготовка до лекцій за літературними джерелами.	16	20	Зворотний зв'язок під час лекцій (поточний контроль)
2	Підготовка до практичних занять за літературними джерелами, виконання практичних завдань (за допомогою:	24	44	Письмовий звіт

	Луценко О.Л. Практичні роботи з психодіагностики: навчально-методичний посібник. – Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2009), написання звітів, контрольної роботи для з/в.			6
3	Підготовка до підсумкового семестрового контролю (за допомогою питань до підсумкового контролю та літератури)	32	40	Іспит
	Разом	72	104	

6. Індивідуальні завдання

(не передбачені)

7. Методи контролю

До методів контролю засвоєння курсу психодіагностики відноситься поточний та підсумковий контроль.

Поточним шляхом оцінюються робота на лекціях та практичних заняттях, підсумковий контроль передбачає проведення у встановлений час протягом 2-х акад. годин тесту досягнень (ефективності), який включає завдання, що перевіряють знання за всім пройденим матеріалом.

Критерії оцінювання роботи протягом лекцій (за 2 години лекції): уважне прослуховування, конспектування, питання до викладача та відповіді на питання викладача – 2 бали для д/в та 4 бали для з/в, пасивна присутність – 1 бал для д/в та 2 бали для з/в, відсутність на занятті або порушення дисципліни – 0 балів. Загалом можливо отримати 16 балів для д/в та 12 балів для з/в.

Критерії оцінювання роботи на практичних заняттях (за 2 години практичного заняття): для д/в за перші 12 робіт нараховується максимум по 3 бали, за останні 4 роботи – по 2 бали. За ретельне та якісне, правильне виконання практичних самостійних робіт нараховується 3 або 2 бали. Наявність незначних помилок, невиконання частини вимог – 2-1,5 бали. Наявність суттєвих помилок, робота виконана приблизно на 50% – 1 бал. Велика кількість помилок; формальне, неретельне, неякісне виконання – 0,5

балів. Відсутність роботи, цілком неправильне виконання, збіг змісту з роботами інших студентів – 0 балів. Загалом максимум для студентів д/в можна отримати 44 бали.

Для з/в виконання кожної роботи оцінюється по 4 бали, тобто за аудиторні практичні заняття можна отримати 20 балів.

Критерії оцінювання контрольної роботи для з/в: виконання будь-яких 7-ми практичних робіт з навчально-методичного посібника Луценко О.Л. «Практичні роботи з психодіагностики», крім №№ 2, 5, 7, 13, 15 (які будуть виконуватися на аудиторних заняттях). Загалом правильне виконання 7-ми робіт оцінюється в 28 балів (по 4 бали за кожну). За частково некоректне виконання кількість балів знижується на половину (по 2 бали), за сильне відхилення від вимог надається по 1 балу, за повністю неправильне виконання, збіг з роботами інших студентів або відсутність роботи бали не нараховуються.

Підсумковий контроль проводиться у вигляді тестування, яке містить 40 відкритих та закритих завдань. За правильне виконання кожного завдання нараховується по 1 балу.

Критерій оцінювання підсумкового контролю – правильне виконання закритих завдань або демонстрація знань, логічності мислення, вміння оперувати вивченим матеріалом при відповідях на відкриті завдання.

8. Схема нарахування балів

Поточне тестування та самостійна робота								Разом	Підсумковий контроль (іспит)	Сума
Розділ 1			Розділ 2			Розділ 3		60	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			
7	7	7	7	7	7	9	9			
min 0, max 18			min 0, max 18			min 0, max 12				

T1, T2 ... T9 – теми розділів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної	Оцінка
-----------------------------------	--------

діяльності протягом семестру	для екзамену	для заліку	8
90 – 100	відмінно	зараховано	
70-89	добре		
50-69	задовільно		
1-49	незадовільно	не зараховано	

9. Рекомендована література

Основна література

1. Акимова М.К. Психологическая диагностика. – СПб.: Питер, 2005.
2. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. - М., 2003.
3. Блейхер В.М., Бурлачук Л.Ф. Психологическая диагностика интеллекта и личности. – Киев, 1978.
4. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика. Учебник. – СПб.: Питер, 2002.
5. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб., 1999.
6. Галян І.М. Психодіагностика. Навч. посібник / І.М. Галян. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
7. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. М.С.Корольчука. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2010. - 400 с.
8. Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. Навч. посібник / В.Ф. Моргун. - К.: Видавничий дім «Слово», 2009. - 464с.
9. Клайн.П. Справочное руководство по конструированию тестов. – Киев, 1994.
10. Лактионов А.Н., Луценко Е.Л. Основы психодиагностики, психометри и тестологии: учебное пособие. – Х.: ХНУ имени В.Н.Каразіна, 2006.
11. Луценко О.Л. Практичні роботи з психодіагностики: навчально-методичний посібник. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009.
12. Общая психодиагностика./Под ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина. – М., 2003.
13. Прикладна психологія: навчальний посібник / В.М. Павленко, І.В. Кряж, О.Л. Луценко та ін. ; за ред. В.М. Павленко. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 532 с. (глава «Психодіагностика»)
14. Психодіагностика. Навчальний посібник для студентів соціологів / уклад. Ю.В. Кушнір; відпов. ред. В. П. Кушнір– Донецьк: КиЦ, 2012. – 346 с.
15. Скребец В.А. Психологическая психодиагностика: Учебное пособие /В.А. Скребец. – К.: МАУП, 1999. - 120с.

16. Терлецька Л.Г Шкільна психодіагностика / Л.Г Терлецька. – К.: Редакції загально педагогічних газет, 2003. - 120с. 9

17. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. — Харків: НТУ «ХП», 2018. — 246 с.

18. Gregory R.G. Psychological Testing: History, principles, and applications. 7th edition. Pearson: Global edition. Boston, Amsterdam, 2014. 589 p.

19. Groth-Marnat G., Wright A. J. Handbook of Psychological Assessment. 6th edition. Hoboken, New Jersey: Wiley Publishers, 2016. 928 p.

20. Kaplan R.M., Saccuzzo D. P. Psychological Testing: Principles, Applications, and Issues. 9th edition. Boston, MA, USA: Cengage Learning, 2018. 752 p.

21. Kellerman H., Burry A. Handbook of psychodiagnostic testing: analysis of personality in the psychological report. - 3rd ed. Allyn and Bacon, 1997. 226 p.

Допоміжна література

1. Ануфриев А.Ф. Психологический диагноз. – М.: Ось-89, 2006.

2. Беломестнова Н.В. Клиническая диагностика интеллекта. Психометрическая и клинико-психологическая оценка уровня развития интеллекта в клинической и судебно-психологической экспертной практике: Методическое пособие. – СПб.: Речь, 2003.

3. Карпенко Н.В. Діагностика психічного розвитку дитини в роботі педагога (вчителя, вихователя): навч. посіб. / Н.В. Карпенко. – К.: Каравела, 2008.-192 с.

4. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.

5. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Теорія і практика професійного психологічного відбору: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Ніка-Центр, 2010. 536 с.

6. Матюшкин А.М. Задачи одаренности. Проблемы практической психологии. – М., 1993.

7. Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти, відповідальність. Наукове видання / Я.Я. Болубаш, І.Є. Булах, М.Р. Мруга, І.В. Філончук. – К.: Майстер-клас, 2007.

8. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / В.Д.Балин, В.К.Гайда, В.К.Гербачевский и др. Под общей ред. А.А.Крылова, С.А.Маничева. – СПб.: Питер, 2006.

9. Практикум по психологии менеджмента и профессиональной деятельности / Под ред. Г.С.Никифорова, М.А.Дмитриевой, В.М.Снеткова. – СПб.: Речь, 2001.

10. Практична психологія. Старший дошкільний вік / Упоряд. О.А. Атемасова. – Х.: Ранок, 2012. – 176с. 10

11. Психодіагностика. Навчальний посібник для студентів соціологів / уклад. Ю.В. Кушнір; відпов. ред. В. П. Кушнір– Донецьк: КиЦ, 2012. – 346 с.

12. Терлецька Л.Г. Психологія дитинства: практикум. Навчальний посібник / Л.Г. Терлецька. - К.: Главник, 2006. - 144с.

13. Факторный, дискриминантный и кластерный анализ: Пер с англ. / Ким, Мьюллер, Клекка и др.; Под ред. Енюкова. – М.: Финансы и статистика, 1989.

14. Чикер В.А. Психологическая диагностика организации и персонала. – СПб.: Речь, 2003.

15. De Clercq B., Simms L. J. Doing Justice to the Richness of Personality: Introduction to the Special Issue "New Approaches to the Measurement of Personality: Translational Thoughts to Applied, Educational, and Clinical Settings" // Psychological Assessment. Volume 31, Issue 4, April 2019, Pages 417-419.

16. DeMars C. Item Response Theory. Oxford: Oxford Scholarship Online, 2012.

17. Rosenthal R., Rosnow R. L., Kazdin A. E. Artifacts in Behavioral Research. Oxford: Oxford Scholarship Online, 2009.

18. Ziegler M., MacCann C., Roberts R. New Perspectives on Faking in Personality Assessment. Oxford: Oxford Scholarship Online, 2011.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Intelligence. A Multidisciplinary Journal. URL:

<https://www.journals.elsevier.com/intelligence>

2. Psychological Assessment. Journal. URL: <https://www.apa.org/pubs/journals/pas/>

3. Journal of Personality Assessment. URL: <https://www.tandfonline.com/loi/hjpa20>

4. Етичний кодекс психолога України.

http://psychological.ucoz.ua/publ/ehlicheskij_kodeks_psikhologa_ukrainy/29-1-0-269

5. «Иматон»: тесты и методики для психологов. <http://www.imaton.com/>

6. ТОВ "ОС Україна". <http://facebook.com/osukraine/?fref=ts>

7. Сайт Лабораторії психодіагностики ф-ту психології ХНУ ім. В.Н. Каразіна

<http://psydilab.univer.kharkov.ua>

Завдання для самостійної роботи для студентів, які перебувають у відрядженні за 11 програмою академічної мобільності

Форма роботи	Максимальна кількість балів
Відпрацювання теоретичних занять: підготовка літературного огляду за темою заняття (за планом), обсяг – 2000-4000 знаків.	8 тем x 5 балів = 40 балів
Відпрацювання практичних занять: виконання практичних робіт на власний вибір з Луценко О.Л. Практичні роботи з психодіагностики: навчально-методичний посібник. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009.	6 робіт x 10 балів=60 балів

Відпрацювання теоретичних занять

На свій вибір студент готує за темою відповідного практичного заняття **огляд** інформаційних матеріалів з кількох (не менш 3х) джерел. Тема огляду повинна відповідати темі лекції та має розкривати підходи до розв'язання тих психодіагностичних задач та створення/виконання психодіагностичних процедур, яким присвячено дану тему. Це певна анотація (реферат) з елементами аналітики. Література повинна бути наукова/професійна та авторизована – мати професійного автора (не копірайтора, що пише популярні статті).

Приклад оформлення:

Літературний огляд з психодіагностики (тема №)	
здобувача ВО гр. ПС-xx Прізвище І.Б.	
Тема (назва)	
Текст.....	.....
.....	.....
Висновок / рефлексія:	
Інформаційні джерела:	
1.	
2.	
3.	

Критерії оцінювання літературного огляду:

4-5 балів: • Підбір літератури дайджесту відповідно до теми лекції, • Відсутність плагіату (цитати мають бути в лапках), • Використання не менш, ніж 3-х джерел, • Логічність, послідовність, • Чіткість висвітлення теми, бажано порівняння та узагальнення різних поглядів/підходів/алгоритмів, • Відповідність вимогам до оформлення та обсягу, належне оформлення посилань на джерела інформації (бібліографічний опис публікації, web-адреса для інтернет-ресурсів тощо).

2-3 бали - часткове виконання вищезгаданих вимог;

0-1 бал - формальне виконання (або невиконання) вищезгаданих вимог чи намагання написати будь-що, «відписатися».

Критерії оцінювання практичних робіт:

8-10 балів – ретельне та якісне, правильне виконання практичних робіт; стиль тексту (логічний, аргументований, стислий, гарна наукова або професійна мова); наявність усіх даних і протоколів;

5-7 балів - наявність суттєвих помилок; робота виконана неповністю; нелогічний, необґрунтований, непрофесійний стиль тексту;

0-4 бали - цілком неправильне виконання, співпадіння з роботами інших студентів; формальне виконання вимог або намагання написати будь-що, «відписатися».

Кафедра прикладної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної
роботи
“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни
Психодіагностика (для здобувачів 2-ї вищої освіти з/в)

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 05 – соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 психологія

Освітньо-професійна програма: психологія

Вид дисципліни: нормативна

Факультет **психології**

2020/2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету психології
«____» _____ 2020 року, протокол № ____

13

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

д.психол.н., доц., проф. каф. прикладної психології
Луценко Олена Львівна

Програму схвалено на засіданні кафедри прикладної психології

Протокол від «____» _____ 2020 року, № _____

Завідувач кафедри _____ І.В. Кряж

Програму погоджено методичною комісією факультету психології

Протокол від «____» _____ 2020 року, № _____

Голова методичної комісії _____ Ю.А. Гімаєва

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Психодіагностика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 психологія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є оволодіння студентами принципами, шляхами та прийомами розпізнавання, оцінки й вимірювання індивідуально-психологічних особливостей особистості.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

1) засвоєння способів обстеження за допомогою психологічних тестів та інтерпретації результатів; 2) навчання вмінню самостійно розробляти психодіагностичні методики та тести; 3) оволодіння прийомами психометричної перевірки і аналізу тестів, їх модифікації, корекції, адаптації, стандартизації; 4) інтеграція здобутих на інших психологічних дисциплінах знань студентів, зокрема, у галузях експериментальної психології, психології особистості, вікової та медичної психології, психофізіології, математичних методів психології.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (2-га вища осв.) форма навчання
Рік підготовки	
	2-й
Семестр	
	3-й
Лекції	
	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
	6 год.
Лабораторні заняття	
	- год.
Самостійна робота	
	108 год.
Індивідуальні завдання	
	- год.

1.6. Заплановані результати навчання

Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальні принципи і методи психодіагностики.

Тема 1. Предмет психодіагностики. Історія психодіагностики.

Предмет психодіагностики. Загальна та прикладна психодіагностика. Психодіагностичні ситуації. Психодіагностичний метод. Психометричні принципи психодіагностики. Історія закордонної психодіагностики. Історія вітчизняної психодіагностики.

Тема 2. Сучасні проблеми і завдання психодіагностики. Етичні принципи.

Проблеми та завдання психодіагностики на сучасному етапі розвитку. Етичні принципи та приклади неетичного використання психодіагностичних інструментів.

Тема 3. Класифікація тестів.

Поняття психологічного тесту. Індивідуальні та групові тести. Гомогенні та гетерогенні тести. Усні та письмові, вербальні та невербальні тести. Тести бланкові, предметні, апаратурні, комп'ютерні. Об'єктивні, суб'єктивні та проєктивні тести. Тести інтелекту і особистості.

Тема 4. Шкалювання. Репрезентативність. Теоретичний конструкт. Способи конструювання тестів. Похибка вимірювання. Адаптивне тестування.

10 етапів конструювання ефективного тесту – від розробки теоретичної концепції до складання інструкції щодо використання готового тесту. Види шкал. Номінативна, порядкова, інтервальна шкали та шкала відносин. Формування теоретичної концепції майбутнього тесту. Істинний показник. Репрезентативність заданого тесту. Репрезентативність вибірки піддослідних. Правила формулювання завдань тесту. Критеріально-ключовий та факторно-аналітичний способи конструювання тесту. Шкали Раша. Адаптивне тестування.

Тема 5. Аналіз завдань тесту. Валідність тесту. Надійність тесту.

Загальні правила розробки завдань тесту. Основні типи тестових завдань. Аналіз однорідності. Аналіз дискримінативності / важкості. Аналіз завдань по валідності. Обсяг тесту. Розподіл показників (відхилення від нормальності). Аналіз дисперсії. Кросс-валідізація. Необхідні кроки, якщо тест сформулювати не вдалось. Надійність по внутрішній погодженості. Надійність еквівалентних (паралельних форм). Надійність частин тесту (розподіл навпіл). Ретестова надійність. Джерела незадовільної надійності. Очевидна валідність. Змістовна валідність. Конструктна валідність. Критеріальна валідність.

Тема 6. Дискримінативність. Стандартизація. Адаптація тестів.

Поняття дискримінативності тесту та тестових завдань. Дельта Фергюсона. Виключні випадки дискримінативності у тестах досягнень. Норми тесту (процентілі, z-показники, перетворені z-показники). Стандартизація процедури тестування, обробки та інтерпретації результатів. Поняття адаптації. Етапи адаптації.

Розділ 3. Спеціальні питання психодіагностики.

Тема 7. Ідеографічні та номотетичні підходи до діагностики особистості. Психодіагностичне звітування.

Іпсативне, нормативне та критеріально-орієнтоване оцінювання. Ідеографічні методи. Стиль висновку. Відповідність потребам і підготовці замовників. Анотація, опис, додаток.

Тема 8. Застосування факторного аналізу у ПД.

Застосування факторного аналізу щодо перевірки факторної структури тесту, перевірки факторно-дисперсійної надійності, конструювання тесту. Моделі факторного аналізу.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Денна форма		Заочна форма	
	Усього	у тому числі	Усього	у тому числі

		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	4ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Загальні принципи і методи психодіагностики												
Тема 1. Предмет психодіагностики. Історія психодіагностики.							13	0,5	0,5			12
Тема 2. Сучасні проблеми і завдання психодіагностики. Етичні принципи.							13	0,5	0,5			12
Тема 3. Класифікація тестів.							13,5	1	0,5			12
Разом за розділом 1							39,5	2	1,5			36
Розділ 2. Етапи конструювання тестів												
Тема 4. Шкалювання. Репрезентативність. Теоретичний конструкт. Способи конструювання тестів. Похибка вимірювання. Адаптивне тестування.							14	1	1			12
Тема 5. Аналіз завдань тесту. Валідність тесту. Надійність тесту.							14	1	1			12
Тема 6. Дискримінативність. Стандартизація. Адаптація тестів.							13,5	1	0,5			12
Разом за розділом 2							41,5	3	2,5			36
Розділ 3. Спеціальні питання психодіагностики												

Тема 7. Ідеографічні та номотетичні підходи. Психодіагностичне звітування.						19,5	0,5	1			518
Тема 8. Застосування факторного аналізу.						19,5	0,5	1			18
Разом за розділом 3						39	1	2			36
Усього годин						120	6	6			108

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин, д/в	Кількість годин, з/в
1	Ідеографічні і номотетичні методи психодіагностики. Діагностика психологічної автобіографії ідеографічними засобами. Складання психодіагностичного звіту.		2
2	Перевірка змістовної валідності тесту. Створення паралельної форми тесту. Адаптація тесту.		2
3	Перевірка критеріальної валідності тесту.		-
4	Перевірка конструктної валідності тесту.		-
5	Конструювання тесту особистості (особистісного опитувальника). Інтерпретація психологічного значення факторів, отриманих в результаті факторного аналізу.		-
6	Конструювання тесту креативності.		-
7	Конструювання тесту інтелекту. Перевірка трудності і дискримінативності завдань тесту.		-
8	Конструювання тесту спеціальних здібностей.		2
	Разом		6

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Форми самостійної роботи	Кількість годин, д/в	Кількість годин, з/в	Форма контролю
1	Підготовка до лекцій за літературними джерелами.		24	Зворотний зв'язок під час лекцій (поточний контроль)

2	Контрольна робота: виконання 4-х практичних робіт з посібника Луценко О.Л. Практичні роботи з психодіагностики: навчально-методичний посібник. – Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2009), написання звітів за результатами контрольної роботи.		44	Письмовий звіт
3	Підготовка до підсумкового семестрового контролю (за допомогою питань до підсумкового контролю та літератури)		40	Залік
	Разом		108	

6. Індивідуальні завдання

(не передбачені)

7. Методи контролю

До методів контролю засвоєння курсу психодіагностики відноситься поточний та підсумковий контроль.

Поточним шляхом оцінюються робота на лекціях та практичних заняттях, підсумковий контроль передбачає проведення у встановлений час протягом 2-х акад. годин тесту досягнень (ефективності), який включає завдання, що перевіряють знання за всім пройденим матеріалом.

Критерії оцінювання роботи протягом лекцій (за 2 години лекції): уважне прослуховування, конспектування, питання до викладача та відповіді на питання викладача – 4 бали, пасивна присутність – 2 бали, відсутність на занятті або порушення дисципліни – 0 балів. За лекції може бути отримано 12 балів.

Критерії оцінювання роботи на практичних заняттях (за 2 години практичного заняття): ретельне та якісне, правильне виконання лабораторних робіт – 4 бали. Наявність суттєвих помилок, робота виконана неповністю – 2 бал. Відсутність роботи, цілком неправильне виконання, співпадіння з роботами інших студентів – 0 балів. За практичні заняття може бути отримано 12 балів.

Критерії оцінювання контрольної роботи: виконання будь-яких 4-х практичних робіт з навчально-методичного посібника Луценко О.Л. «Практичні

роботи з психодіагностики». Правильне виконання 4-х робіт оцінюється по 9 балів за кожну. За частково некоректне виконання кількість балів знижується на половину, за повністю неправильне виконання, співпадіння з роботами інших студентів або відсутність роботи бали не нараховуються. Тобто загалом за контрольну роботу може бути отримано 36 балів.

Підсумковий контроль проводиться у вигляді тестування, яке містить 40 відкритих та закритих завдань. За підсумковий тест може бути отримано 40 балів – по 1 балу за кожне правильно виконане завдання. **Критерій оцінювання підсумкового контролю** – правильне виконання закритих завдань або демонстрація знань, логічності мислення, вміння оперувати вивченим матеріалом при відповіді на відкриті завдання.

8. Схема нарахування балів (для здобувачів 2-ї вищої освіти)

Поточне тестування та самостійна робота								Разом	Підсумковий контроль (залік)	Сума	
Розділ 1			Розділ 2			Розділ 3		Контр. роб. за навч. планом	60	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	36			
2	2	4	2	4	4	2	4				
min 0, max 8			min 0, max 10			min 0, max 42					

T1, T2 ... T8 – теми розділів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Акимова М.К. Психологическая диагностика. – СПб.: Питер, 2005.
2. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. - М., 2003.
3. Блейхер В.М., Бурлачук Л.Ф. Психологическая диагностика интеллекта и личности. – Киев, 1978.
4. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика. Учебник. – СПб.: Питер, 2002.
5. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб., 1999.
6. Галян І.М. Психодіагностика. Навч. посібник / І.М. Галян. – К.: Академвидав, 2011. – 464с.
7. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. М.С.Корольчука. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2010. 400 с.
8. Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. Навч. посібник / В.Ф. Моргун. - К.: Видавничий дім «Слово», 2009. - 464с.
9. Клайн.П. Справочное руководство по конструированию тестов. – Киев, 1994.
10. Лактионов А.Н., Луценко Е.Л. Основы психодиагностики, психометри и тестологии: учебное пособие. – Х.: ХНУ имени В.Н.Каразина, 2006.
11. Луценко О.Л. Практичні роботи з психодіагностики: навчально-методичний посібник. – Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2009.
12. Общая психодиагностика./Под ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина. – М., 2003.
13. Прикладна психологія: навчальний посібник / В.М. Павленко, І.В. Кряж, О.Л. Луценко та ін. ; за ред. В.М. Павленко. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 532 с. (глава «Психодіагностика»)
14. Психодіагностика. Навчальний посібник для студентів соціологів / уклад. Ю.В. Кушнір; відпов. ред. В. П. Кушнір– Донецьк: КиЦ, 2012. – 346 с.
15. Скребец В.А. Психологическая психодиагностика: Учебное пособие /В.А. Скребец. – К.: МАУП, 1999. - 120с.
16. Терлецька Л.Г Шкільна психодіагностика / Л.Г Терлецька. – К.: Редакції загально педагогічних газет, 2003. - 120с.
17. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. — Харків: НТУ «ХП», 2018. — 246 с.
18. Gregory R.G. Psychological Testing: History, principles, and applications. 7th edition. Pearson: Global edition. Boston, Amsterdam, 2014. 589 p.
19. Groth-Marnat G., Wright A. J. Handbook of Psychological Assessment. 6th edition. Hoboken, New Jersey: Wiley Publishers, 2016. 928 p.

20. Kaplan R.M., Saccuzzo D. P. Psychological Testing: Principles, Applications, and Issues. 9th edition. Boston, MA, USA: Cengage Learning, 2018. 752 p.

21. Kellerman H., Burry A. Handbook of psychodiagnostic testing: analysis of personality in the psychological report /. - 3rd ed. Allyn and Bacon, 1997. 226 p.

Допоміжна література

1. Ануфриев А.Ф. Психологический диагноз. – М.: Ось-89, 2006.

2. Беломестнова Н.В. Клиническая диагностика интеллекта. Психометрическая и клинико-психологическая оценка уровня развития интеллекта в клинической и судебно-психологической экспертной практике: Методическое пособие. – СПб.: Речь, 2003.

3. Карпенко Н.В. Діагностика психічного розвитку дитини в роботі педагога (вчителя, вихователя): навч. посіб. / Н.В. Карпенко. – К.: Каравела, 2008.-192 с.

4. Кокурн О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.

5. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Теорія і практика професійного психологічного відбору: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Ніка-Центр, 2010. 536 с.

6. Матюшкин А.М. Задачи одаренности. Проблемы практической психологии. – М., 1993.

7. Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти, відповідальність. Наукове видання / Я.Я. Болюбаш, І.Є. Булах, М.Р. Мруга, І.В. Філончук. – К.: Майстер-клас, 2007.

8. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / В.Д.Балин, В.К.Гайда, В.К.Гербачевский и др. Под общей ред. А.А.Крылова, С.А.Маничева. – СПб.: Питер, 2006.

9. Практикум по психологии менеджмента и профессиональной деятельности / Под ред. Г.С.Никифорова, М.А.Дмитриевой, В.М.Снеткова. – СПб.: Речь, 2001.

10. Практична психологія. Старший дошкільний вік / Упоряд. О.А. Атемасова. – Х.: Ранок, 2012. – 176с.

11. Психодіагностика. Навчальний посібник для студентів соціологів / уклад. Ю.В. Кушнір; відпов. ред. В. П. Кушнір– Донецьк: КиЦ, 2012. – 346 с.

12. Терлецька Л.Г. Психологія дитинства: практикум. Навчальний посібник / Л.Г. Терлецька. - К.: Главник, 2006. - 144с.

13. Факторный, дискриминантный и кластерный анализ: Пер с англ. / Ким, Мьюллер, Клекка и др.; Под ред. Енюкова. – М.: Финансы и статистика, 1989.

14. Чикер В.А. Психологическая диагностика организации и персонала. – СПб.: Речь, 2003.

15. De Clercq B., Simms L. J. Doing Justice to the Richness of Personality: Introduction to the Special Issue "New Approaches to the Measurement of Personality: Translational Thoughts to Applied, Educational, and Clinical Settings" // Psychological Assessment. Volume 31, Issue 4, April 2019, Pages 417-419.

16. DeMars C. Item Response Theory. Oxford: Oxford Scholarship Online, 2012.

17. Rosenthal R., Rosnow R. L., Kazdin A. E. Artifacts in Behavioral Research. Oxford: Oxford Scholarship Online, 2009.

18. Ziegler M., MacCann C., Roberts R. New Perspectives on Faking in Personality Assessment. Oxford: Oxford Scholarship Online, 2011.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

8. Intelligence. A Multidisciplinary Journal. URL: <https://www.journals.elsevier.com/intelligence>

9. Psychological Assessment. Journal. URL: <https://www.apa.org/pubs/journals/pas/>

10. Journal of Personality Assessment. URL: <https://www.tandfonline.com/loi/hjpa20>

11. Етичний кодекс психолога України.

http://psychological.ucoz.ua/publ/ehlicheskij_kodeks_psikhologa_ukrainy/29-1-0-269

12. «Иматон»: тесты и методики для психологов. <http://www.imaton.com/>

13. ТОВ "ОС Україна". <http://facebook.com/osukraine/?fref=ts>

14. Сайт Лабораторії психодіагностики ф-ту психології ХНУ ім. В.Н. Каразіна
<http://psydilab.univer.kharkov.ua>

Завдання для самостійної роботи для студентів, які перебувають у відрадженому за програмою академічної мобільності

Форма роботи	Максимальна кількість балів
Відпрацювання теоретичних занять: підготовка літературного огляду за темою заняття (за планом), обсяг – 2000-4000 знаків.	8 тем x 5 балів = 40 балів
Відпрацювання практичних занять: виконання практичних робіт на власний вибір з Луценко О.Л. Практичні роботи з психодіагностики: навчально-методичний посібник. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009.	6 робіт x 10 балів=60 балів

Відпрацювання теоретичних занять

На свій вибір студент готує за темою відповідного практичного заняття **огляд** інформаційних матеріалів з кількох (не менш 3х) джерел. Тема огляду повинна відповідати темі лекції та має розкривати підходи до розв'язання тих психодіагностичних задач та створення/виконання психодіагностичних процедур, яким присвячено дану тему. Це певна анотація (реферат) з елементами аналітики. Література повинна бути наукова/професійна та авторизована – мати професійного автора (не копірайтора, що пише популярні статті).

Приклад оформлення:

Літературний огляд з психодіагностики (тема №)	
здобувача ВО гр. ПС-хх Прізвище І.Б.	
Тема (назва)	
Текст.....	.....
.....	.....
Висновок / рефлексія:	.....
Інформаційні джерела:	
1.	
2.	
3.	

Критерії оцінювання літературного огляду:

4-5 балів: • Підбір літератури дайджесту відповідно до теми лекції, • Відсутність плагіату (цитати мають бути в лапках), • Використання не менш, ніж 3-х джерел, • Логічність, послідовність, • Чіткість висвітлення теми, бажано порівняння та узагальнення різних поглядів/підходів/алгоритмів, • Відповідність вимогам до оформлення та обсягу, належне оформлення посилань на джерела інформації (бібліографічний опис публікації, web-адреса для інтернет-ресурсів тощо).

2-3 бали - часткове виконання вищезгаданих вимог;

0-1 бал - формальне виконання (або невиконання) вищезгаданих вимог чи намагання написати будь-що, «відписатися».

Критерії оцінювання практичних робіт:

8-10 балів – ретельне та якісне, правильне виконання практичних робіт; стиль тексту (логічний, аргументований, стислий, гарна наукова або професійна мова); наявність усіх даних і протоколів;

5-7 балів - наявність суттєвих помилок; робота виконана неповністю; нелогічний, необгрунтований, непрофесійний стиль тексту;

0-4 бали - цілком неправильне виконання, співпадіння з роботами інших студентів; формальне виконання вимог або намагання написати будь-що, «відписатися».

